

Barlangtani Intézet

D-1989-9.

* Könyvtára *

ÉPÍTŐK SE
HELIKTIT BARLANGKUTATÓ
CSOPORT JELENTÉSE

1989

É P I T Ő K S E.
HELIKTIIT BARLANGKUTATÓ CSOPORT
1989. ÉVI JELENTÉSE

113/89

Készítették:	Hartig Miklós	Nagy Ferenc
	Hartig Judit	Nagy László
	Hámori Zsolt	Somodi Pál
	Hogya György	Szalay Jenő
	Horváth Ferenc	Szatmári Dénes
	Ilon Gábor	Szilágyi László
	Kállay István	Szőke Attila
	Kállayné R. Judit	Szőke József
	Lakatos Richárd	Takács Zoltán
	Molnár Nándor	Várhelyi Gyula

T A R T A L O M J E G Y Z É K

- I. A csoport 1989. évi munkaterve
- II. A fejezetek rövid összefoglalása
- III. Beszámoló a csoport feltáró és barlangvédelmi tevékenységéről
- IV. Tudományos munka
- V. Csoportélet

A veszprémi Építők SE. Heliktit Barlangkutató Csoport
1989. évi munkaterve

A szentgáli Kő-lik barlang 1988. májusában felfedezett új járatainak további kutatása. A legalsó szinteken agyagdugóval eltömődött járatok további ásása. Az ezáltal felfedezett újabb részek felmérése, fotó-dokumentálása. A barlangból kihordott törmelékes talaj elrendezése, esetleges sátrazási terület kialakítása.

A szakosztály anyagi lehetőségétől függően kis kutatóház felállítása, építése.

A solymári Ördög-lyuk barlang teljes felmérése.

A szakosztály Augusztin-tanyai kulcsosházában karbantartási és javítási munkák végzése.

Külföldi magashegyi túrák: Magas Tátra, Olaszország, Ausztria- Alpok

Barlangász üdvözlettel

Veszprém, 1988. szeptember 15.

Hartig Miklós
Heliktit
Barlangkutató Csoport
vezetője

II. A fejezetek rövid összegzése

A III. fejezet a csoport 1989. évben végzett munkáját ismerteti, amelyen belül a fontosabb feladatok az alábbiak voltak:

- A solymári Ördög-lyuk barlang még hiányzó részleteinek mérése
- A szentgáli Kő-lik barlang törmeléktől való rendszeres tisztítása
- Az ásási munkálatok két főirányban folytatódtak
  - a, alsó tereméből délkeleti irányba húzódó folyosón át új terembe jutás, tisztítás, fotózás, felmérés
  - b, "Régész" járat további tisztítása során leletek kimentése, tisztítása és szakemberekkel való értékeltetése
- Kutatóház megszerzése, a kitelepítés engedélyeztetése, az alapozás elkészítése, kiszállítás és elhelyezés
- Fotózás, felmérés és dokumentációs munka

A IV. fejezet Ilon Gábor régész munkája a leletek szakszerű leírásával, azok időrendi és kultúrális besorolásával. Információt ad a leletek jelentőségéről és útmutatást ad a további feladatokra. Mindezt foto-ilusztrációk követik.

Az V. fejezet a csoport túráiról ad rövid áttekintést. Három újságcikket tartalmaz, rövid leírást ad a városi TV által készített video-felvétel és riport körülményeiről. Néhány a barlangot bemutató diafilm-vetítéssel egybekötött előadásról tesz említést és tájékoztat a barlangot megtekintő csoportokról.

III. Beszámoló a feltáró és barlangvédelmi tevékenységről

Beszámoló

Kutatóház kitelepítési engedély (másolat)

Térkép az új részekkel kiegészítve

Fotók

Csoportunk - a veszprémi Építők SE. Heliktit barlangkutató csoportja - két területen végzi munkáját. A solymári Ördög-lyuk barlang térképezését tovább folytatjuk, s a szentgáli Kő-lik barlangra kutatási engedélyünk van 1985. évtől. Időnk legnagyobb részét ez utóbbi, helyileg lényegesen közelebb lévő területen töltöttük.

A solymári Ördög-lyuk barlangban végzett méréseink néhány alkalomra korlátozódtak. Ezeken a hétvégeken sem csupán a térképezéssel foglalkoztunk, hiszen az új csoporttagok nem is jártak még ebben a barlangban. Nekik először bemutattuk a barlangot, a mérési módszereket. Itt gyakoroltuk a különböző mászási és ereszkedési technikákat. Időnk nagyrésze ezekre a feladatokra ment el. Eddigi munkánkhoz csatolt új anyag az "ITE"-termi járat felmérése, szerkesztése. A barlang felmérése után fogjuk közölni a teljes, összeszerkesztett térképet. A tavalyi jelentésben ennek várható időpontját az 1990-es évben határoztuk meg, ehhez igyekszünk tartani magunkat.

A szentgáli Kő-lik barlanggal kapcsolatos munkánkat 1989. évben nem a felfedezett (kiásott) új járatok jellemzik. Tevékenységünk nem volt látványos, mégis elégedettek lehetünk. Nagyon sok hasznos és időigényes feladatot végeztünk el. A csoport aktivitását nagyon jól bizonyítja az a tény, hogy az 52 hétvégeből 40 alkalommal adtam le túrajelentést az egyesületünkhöz, további jelentéseket adott le a helyettesem. Minden alkalommal 8-10 ember dolgozott a barlang különböző területein.

Az év során többféle feladatot igyekeztünk megoldani a barlangon belül és kívül.

Elsődleges célkitűzésünk volt a barlang törmeléktől való megtisztítása. Az előző évi hatalmas növekedés természetesen magával hozta a kiásott anyagok alsóbb szinteken való felgyülemlését.

Ennek kiszállítása egyre több időt és embert igényelt. A munkát gyorsító, illetve könnyebbé tevő technikai megoldás, segédeszközök beépítése a jelenlegi részeken nem lehetséges. Legjobban bevált módszer a láncba-állás és adogatás. Erre a megoldásra többször is szükségünk volt ez évben, s ilyenkor minden erőnket mozgósítani kellett, sőt az egyesület más szakosztályainak segítségét is igénybe vettük.

A barlang bővítésére több helyen volt lehetőségünk. Egyik célunk az alsó tereméből délkeleti irányba húzódó folyosó volt, melyet a nyár folyamán sikerült kibontani. Bejutottunk a folyosóból balra, északi irányba nyíló szép, magas terembe. Ennek a teremnek jellegzetessége a sok cseppkő, amelyet fotókkal is szemléltetünk. A teremben nagyon sok porózus, agyagos, laza törmelék található, amelyet könnyű bontani, de kivitele az előzőekben részletezett okok miatt eléggé körülményes. A terem hossza 3,8 m, szélessége 6,3 m, magassága 8,5 m.

Másik kutatási területünk a régi felső járat - a térképen "Régész" járatnak neveztük el - északi irányba történő ásása volt. A felső folyosó és az alsó járat között vertikálisan nem nagy a távolság (a szerkesztett térkép alapján 3-5 m). Ezért feltételezzük, hogy innen is bejutunk az alsó régiókba egy új oldalról. A "Régész" járatban az ásást nagyon körültekintően végeztük, hiszen mint neve is mutatja itt sok értékes dolgot találtunk. Természetesen feladatunknak tekintjük ezen leletek (csontok, cserepek) megmentését és szakember által történő analizálását. A tavalyi jelentésünkhöz a régészeti anyagot Regénye Judit a Bakonyi Múzeum munkatársa állította össze. Munkájával sokat segített nekünk, de egészségi állapota miatt a barlangba lejönni nem tudott. Nagy örömünkre sikerült ügyünknek megnyerni Ilon Gábor régészt, a pápai múzeum igazgatóját.

Rövid idő alatt többször volt lent a barlangban, s társadalmi munkában, lelkesedésből fontos szakirányú segítséget adott. Igen pontos és odaadó munkáját dicséri jelentése. Nem részletezzük itt ezen eredményeket, mert Ilon Gábor régészeti anyagát az adott fejezet teljes egészében tartalmazza.

A barlang védelme és további kutatása érdekében egy - a tavalyi jelentésben már említett - kutatóház megteremtésén is fáradoztunk. Egyesületünknek sikerült megvásárolnia erre a célra alkalmas, szállítható házat. A kiásott és murvával feltöltött, döngölt alap elkészítése után állítottuk fel a 15 m² alapterületű fémvázas építményt.

A kutatóház kitelepítési engedélyéről másolatot, pontos elhelyezéséről térképet mellékelünk. A házat fényképeken mutatjuk be. A kutatóház célja, hogy azok az anyagok, szerszámok és más biztonságtechnikai felszerelések együtt legyenek, amelyekre a munkánk zökkenőmentes végzéséhez szükségünk van. Itt tároljuk az ásások során előkerülő leleteket is azok értékeléséig. Természetesen a ház a barlangászoknak melegedő- és pihenőhelyként is szolgál. Az épület körül pedig sátrak elhelyezésére alkalmas terület van.

Itt a jelentésben is szeretnénk köszönetet mondani Egyesületünknek, akik messzemenőleg támogattak minket anyagi és más segítséggel. Szintén köszönettel tartozunk a szentgáli iskolának, hiszen hatalmas segítséget jelentett a hétvégeken részünkre biztosított tanterem.

T-123/89.

"Hunyadi" MG.TSZ.
Vezetőségének
Szentgál
8444.

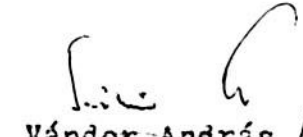
Kérjük a Termelő Szövetkezet Vezetőségét, hogy a mellékelt 3 db. turistatérképen bejelöltek és a 3 db. műszaki leírás figyelembevételével szíveskedjenek ideiglenesen 5 évre díjmentesen engedélyezni saját területükön mintegy 15,00 m² legelő igénybevételét.

A 15,00 m². -es területen egy mozgatható fémváz as építményt /kutatóház/szeretnénk elhelyezni.

A munkálatokat 1989. október II. felében szeretnénk indítani és befejezni.

Engedélyüket előre is megköszönjük.

Veszprém. 1989. 10. 06.

Vándor András n.

sportegyesületi elnök

Veszprém. 1989. 10. 06.

Műszaki leírás

a Szentgál Mecsek-hegy lábához az Alszegei rétre telepítendő
fémvázaz építmény munkáihoz.

A Szentgál közelében lévő Mecsek-hegy oldalában lévő Kő-lyuk barlang
lőrehaladott feltárása szükségessé tette egy kutatóház helyszíni ideig-
lenes telepítését melynek helyét a mellékelt M=1:40000 méretarányu turis-
ta térképen jelöltünk be.

feltárást az Építők Természetbarát SE."Heliktit"barlangkutató csoportja
ársadalmi munkával végzik.A munkákhoz alkalmanként Szentgál Község lakói-
ak a segítségét is kérik.Az Egyesület címe:Veszprém.Beloiannisz u.5.8200.

telepítésre kerülő ház műszaki adatai:
fémvázaz,aluminium borításu 5,90mx 2,20m.külső alapterületü.Külső magas-
sága:2,10m,illetve 2,50m.A ház önmagában könnyen mozgatható és szétszerelés
élkül szállítható.Súlya:kb.450 kg.

házon 1 db.0,90x 2,00 m.-es bejárati ajtó,2 db.0,58x 0,76 m.-es világi-
ásra szolgáló fix fehér huzalbetétes üvegeablak van.

elül fa padló van,mely PVC.lemezzel megvédhető.A 8-10 cm.vastag függőle-
es falak és a mennyezet kívül aluminium lemez,belül farostlemezborításu.

külső és a belső lemez között hungarócel hőszigetelő anyag van elhelyezve.
Az ideiglenes létesítményt mintegy 15 m².-es területen kb.20,00 cm.vastag
lajzatbetonra vagy 25-30 cm.vastag tömörített murva ágyazatra terveztük
építeni.

házban csak rendkívüli esetben fatüzelésű kályhában fogunk fűteni ott
tartózkodáskor a tűzrendészeti szabályok szigorú betartásával.

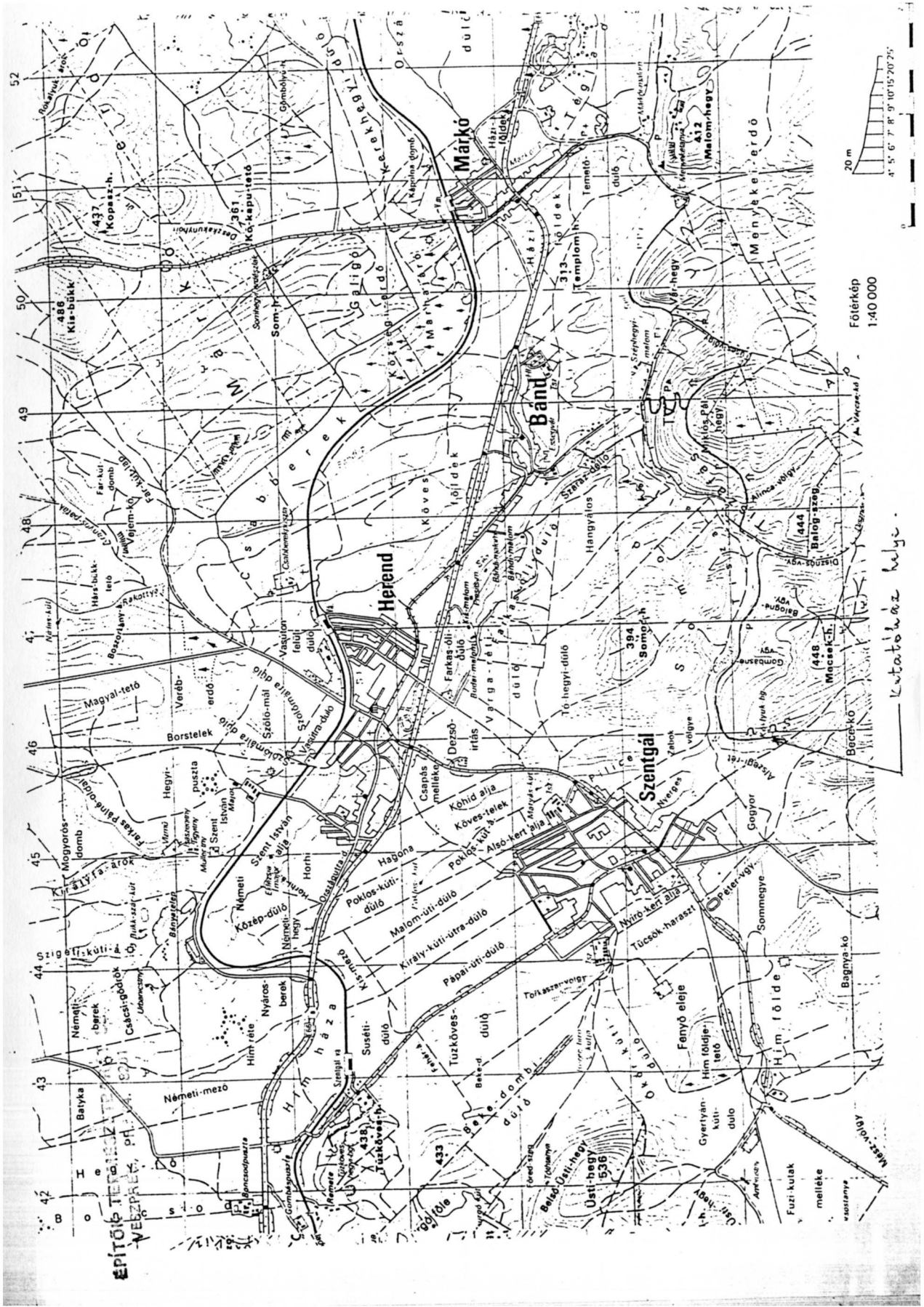
ház rendeltetése: Öltöző,szerszám,védő felszerelés és műszer tároló
hely.Emelkül a helyszínen tároljuk a kutatással kapcsolatos naplót,
terveket,mentőládát,gyógyszereket és a kutatásban résztvevő személyek
fontosabb adatait.

Szükség lesz még rövid 1-2 hónapon keresztül azon anyagokat is a kutató-
házban tárolni melyet a megyei muzeum folyamatosan nem tud tárolásra át-
venni./pl.kőedények,állati csontok/

Veszprém. 1989.10.06.

Szilágyi László
építésztechnikus

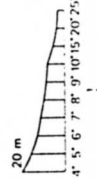
a Természetbarát SI.Szakosztály
vezetője.

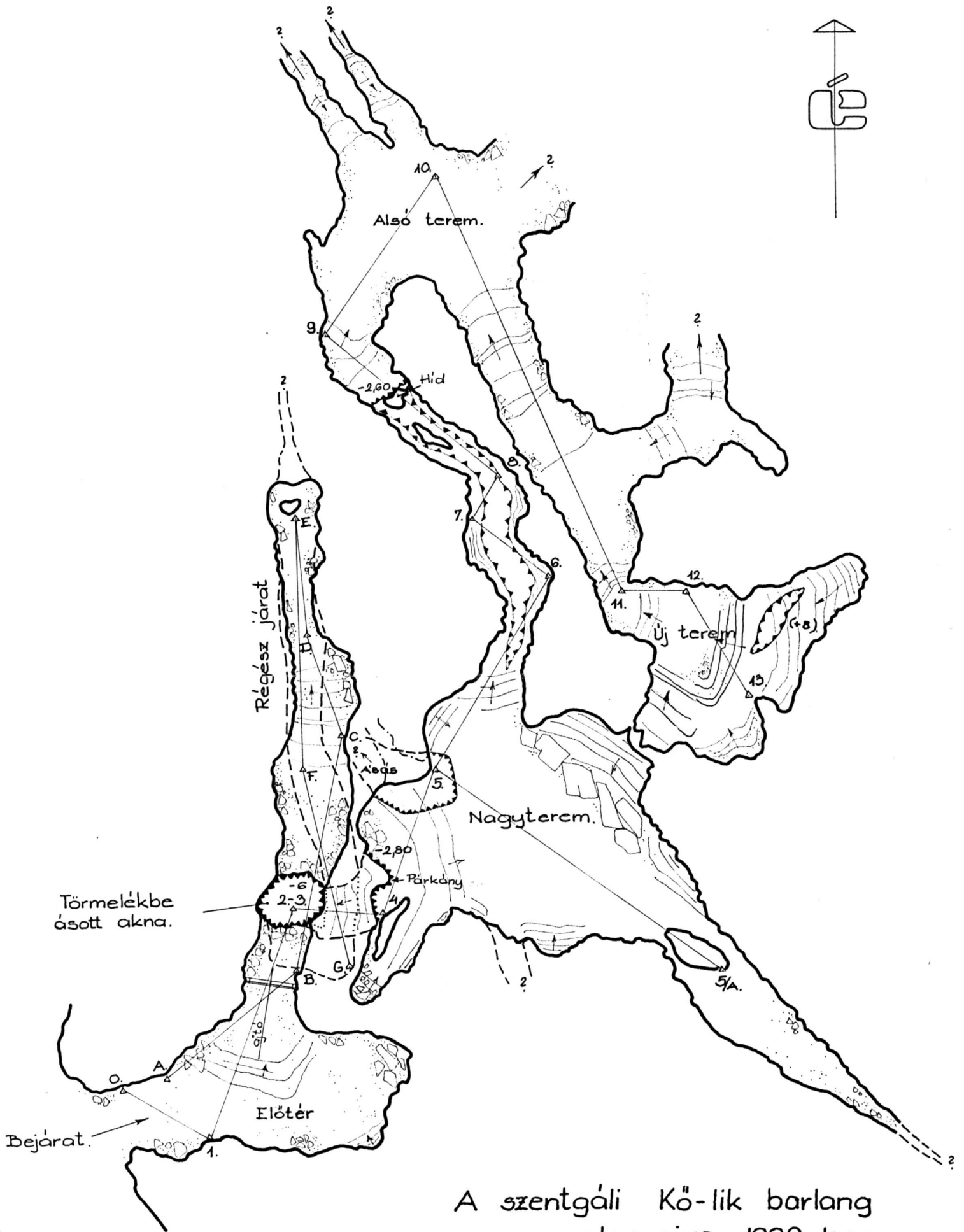

ÉPÍTŐTÉRSZÉK
VEZÉRLÉK, PH.

Kutatás az helyi.

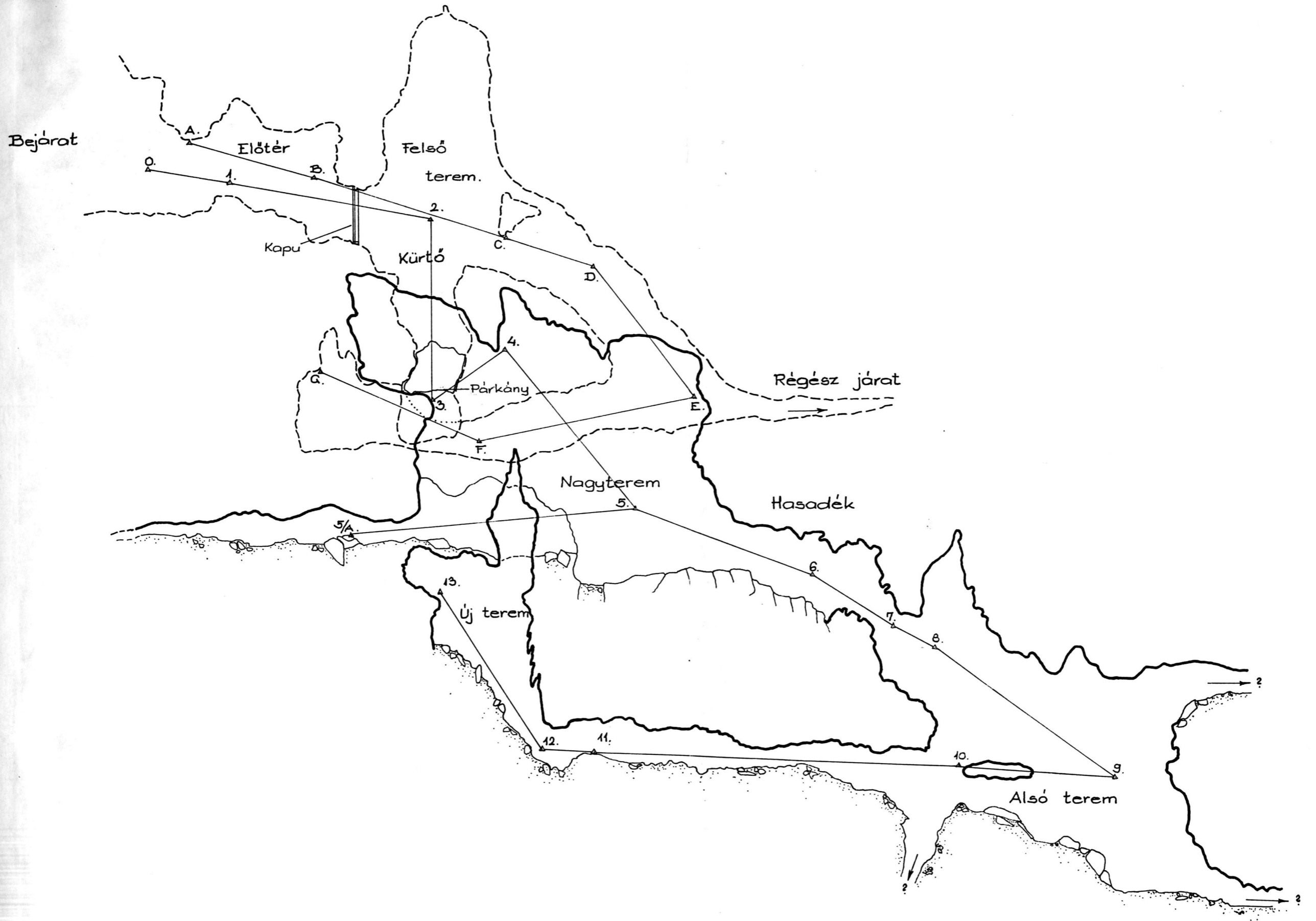
Főtérkép
1:40 000

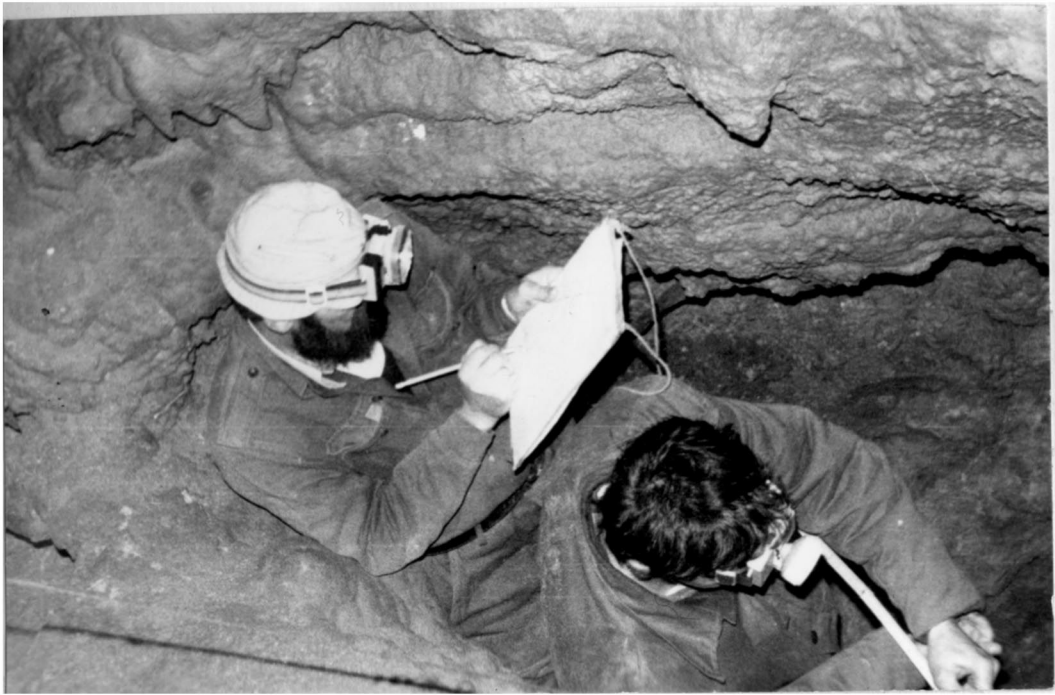

A szentgáli Kö-lík barlang alaprajza, 1989-ben.

M:1:100.

A szentgáli Kő-lik barlang
 kiterített hossz-metszete. M:1:100.
 1989-es állapot.

Az új részek felmérése

A kutatóház alapjának ásása

Megérkezett a murva az alaphoz

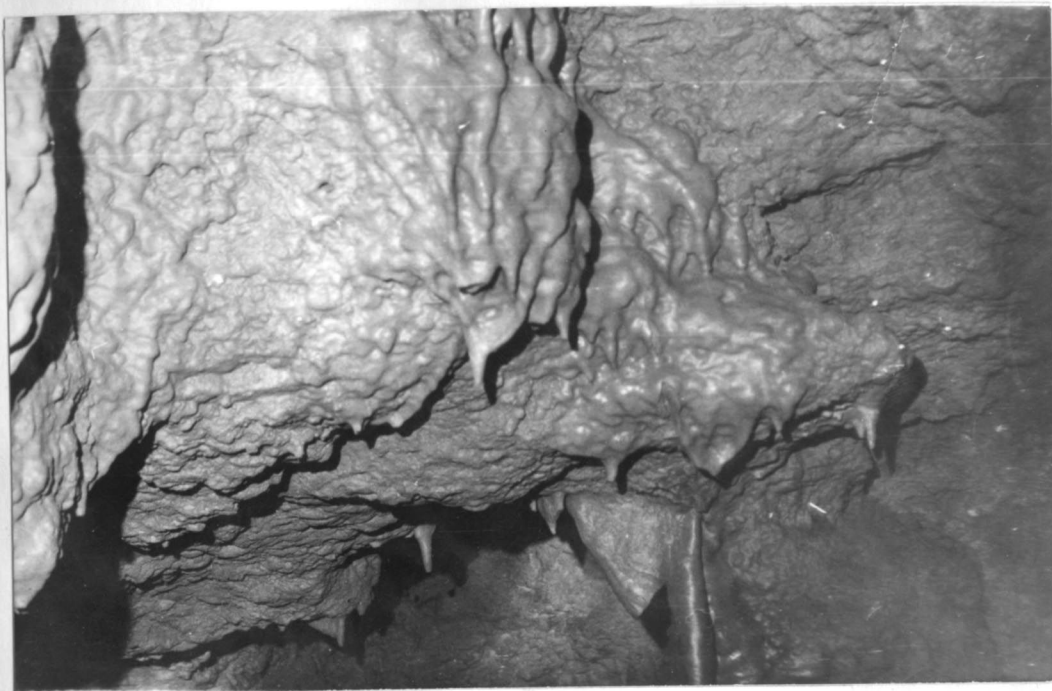

A kutatóház

Őszi színekben a Mecsek-hegy

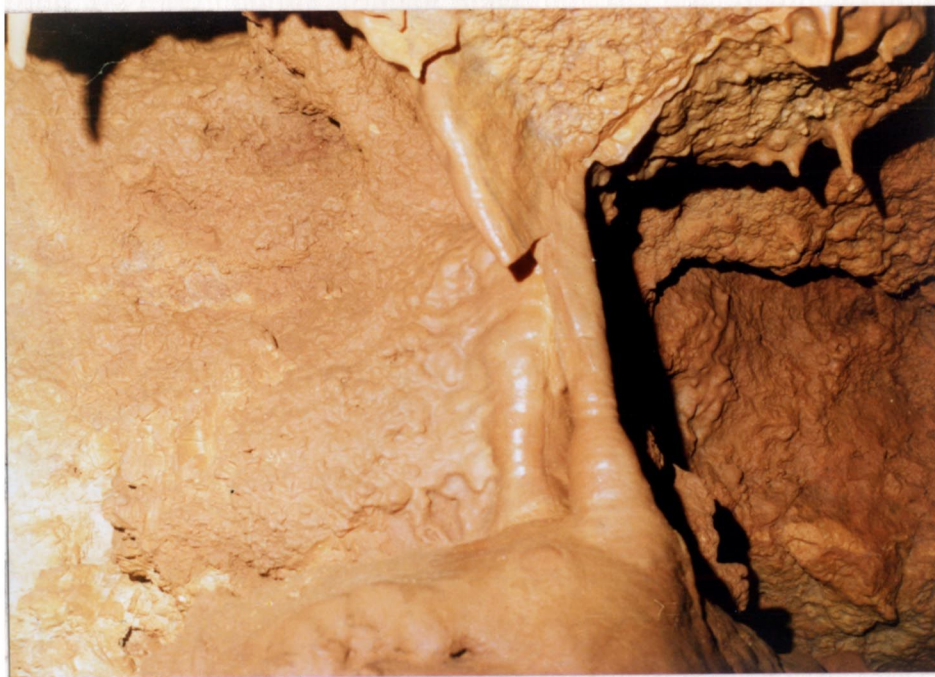
Cseppkövek az új részben

Nagy terem Keleti oldala

Polyosórészlet

Új terem: a zászló elől- és oldalnézetben

IV. Tudományos munka

RÉGÉSZETI JELENTÉS

Készítette: Ilon Gábor régész (Pápa)
1989.

Az Építők Természetjáró SE Heliktit barlangkutató csoportjának vezetői kerestek meg 1989. szeptember-októberében. Ugyanis Regenye Judit régész (Veszprém, Bakonyi Múzeum) - aki a múlt évben a régészeti leletek feldolgozását készítette - egészségi állapota miatt nem mehetett le a Kő-lik barlangba. Ugyanakkor a régészeti leletek továbbra is nagy számban kerültek elő, s magát a helyszínt sem látta még archeológus szakember. Mindenképpen szükséges volt tehát és halaszthatatlan a régész szakember bevonása, a múlt évről nyitvahagyott kérdések esetleges megválaszolása, a leletek szakszerű leírása érdekében.

Igy december 1-2-án (péntek-szombat) a barlangászok segítségével jómagam dolgoztam az "elosztó-terem"-től észak felé vezető járatban, amit "régész járat"-nak nevezünk el.

Megjegyzendő, hogy a barlangászok dicséretes módon az év egészében különös figyelemmel gyűjtötték a régészeti tárgyakat.

Az alábbi helyekről gyűjtöttek anyagot :

1. A barlangból kihordott földből (depó). Az innen előkerült leletek barlangbeli helyzete kérdéses, ezért szórványnak tekintendők, s csak tipológiai szempontból értékelhetők.
2. Úgynevezett felszíni leletek, a bejáratí terasról és környékéről. (2-3. képek)
3. A "régész járat"-ból (barlangászok önálló és felügyeletem melletti gyűjtése a járat tisztítása közben).
4. Az úgynevezett alsó szintről származók.

A LELETEK LEÍRÁSA

I. Depóból - 0,8 kg kerámia (ókor - későbronzkor?)

- 1, Jellegtelen oldaltöredékek
  - kívül-belül vörösbarna gömbös-testű edényekből
  - kívül-belül fekete
  - kívül vörösbarna, belül fekete oldaltöredék
- 2, Jellegzetesebb edénytöredékek
  - kívül-belül vörösbarna, függőlegesen kannelurázott, gömbös-testű edény oldaltöredéke 1 db
  - kívül-belül fekete, fényezett, vékonyfalú, félgömbös edény peremtöredéke 1 db
  - kívül-belül fekete edény fenékololdal töredék 1 db

II. Felszíni (terasz) - 1,85 kg kerámia, 3 db csonttöredék

- 1, Középső bronzkor = kisapostagi kultúra 3. fázisa
= Dunántúli mészbetétes kerámia kultúra korai szakasz (8.kép)
  - a, Tölcséres szájú bögre peremtöredéke háromsávós, széles mészbetétes díszítéssel. Falvastagság (továbbiakban Fv)= 0,4 cm 1 db
  - b, Gömbös-testű edény válltöredéke, széles mészbetétsáv között hasonló technikájú cikk-cakk mintával Fv = 0,5 cm 1 db
  - c, Gömbös-testű edény (fazék, vagy úrna ?) oldaltöredéke. Díszítése: függőlegesen bekarcolt vonalköteg végén 3 kisméretű pont - mészbetétes Fv = 0,8 cm 1 db
  - d, Hasonló oldaltöredék, díszítésében is Fv = 0,8 cm 1 db
  - e, Fazékurna fenékololdal töredéke három 3-as vonalköteggel. FV = 0,5 - 1,2 cm 1 db
- 1, Későbronzkor = urnasíros kultúra
  - a, Jellegtelen töredékek
  - b, Jellegzetes töredékek
    - kívül-belül vörösbarna edény válltöredéke

háromszögletes átmetszetű fül nyomával. Fül szélessége = 3 cm, Fv = 0,5 cm 1 db

- félgömbös tál peremtöredéke, Fv = 0,4 cm 1 db
- fekete fazék vízszintesen kihajló peremtöredéke, Fv = 0,7 cm 1 db
- bögrék válltöredékei függőleges kannelurázással Fv = 0,5 és 0,7 cm, fekete és vörösbarna 2 db

3, Középkor

- a, vörösbarna edény fenék- és oldaltöredékei Fv = 0,3 - 0,5 cm 4 db
- b, Rédlidíszes edény (csupor?) oldaltöredéke Fv = 0,6 cm 1 db

III. "Régész járat" - 18,75 kg kerámia, 8,41 kg csont
(emberi és állati csontok)
a teljes anyag későbronzkori

A, Kerámia

- a, Jellegtelen fenék- és oldaltöredékek
- b, Jellegzetes darabok
  - kívül-belül fekete, fényezett, behúzott peremű tálak töredékei (10. kép 1-4.)
  - behúzott, többszörösen síkozott peremű tálak töredékei (10. kép 8-10.)
  - turbántekercses, behúzott peremű táltöredékek (10. kép 11-12.)
  - félgömbös, kisméretű bögrék perem- oldaltöredékei. Ragasztás utáni m = kb. 8 és 9 cm (10. kép 5-7. és 13. kép B)
  - urna vízszintesen álló bütyökfüles oldaltöredéke 1 db (10. kép 13.)
  - urnák, a váll alatt függőleges kannelurázással, egyiken fogóbütyök (10. kép 14-16.)
  - rövidnyakú urnák peremtöredékei (12. kép)
  - urnafazék ujjbenyomkodásos peremtöredéke (12. kép 3.)
  - S-profilú, rövidnyakú urnafazék peremtöredéke (12. kép 4.)
  - rücsköshasú, nagyméretű tárolóedény, ragasztás utáni állapotában szá = 32,5 cm fá = 13,5 cm, de a száj és alsó rész nem illeszthető össze (9. kép és 13. kép A)

- gömbös-testű edény oldaltöredéke

B, Csont

- a, 2 db emberi alsó állkapocs (14. kép 2.)
- b, Szarvból készített szerszám vagy félkész eszköz. H = 14,2 cm szé = 1,8 és 2,5 cm a végein, a közepe tájától faragott, lapos, keskenyedő (Gimszarvas, meghat. Vörös I. MNM Bp.) (14. kép 1.)

IV. Alsó szint - 2,6 kg kerámia és 1,55 kg csont
(emberi és állati csontok)

a, Jellegtelen fenék- és oldaltöredékek

b, Jellegzetes töredékek

- fekete, behúzott peremű tálak peremtöredékei
sima, egyszerűperemű Fv = 0,7 cm 1 db
turbántekercses Fv = 0,5 és 0,7 cm 2 db
(11. kép 1-2.)
- kisméretű tál sikozott pereme Fv 0,5 cm
(11. kép 3.)
- félgömbös tál peremtöredéke Fv = 0,4 cm
(11. kép 4.)
- bögrék peremtöredékei, az egyikén magasrahúzott fül csonkja Fv = 0,4 - 0,6 cm 3 db
(11. kép 5.)
- függőlegesen kannelúrázott bögre oldaltöredéke Fv = 0,35 cm
- nagyméretű urnák és fazekak peremtöredékei egyenes, ívelten és erősen ívelten kihajlóak Fv = 0,7 és 1 cm 3 db

A LELETEK IDŐRENDJE ÉS KULTÚRÁLIS BESOROLÁSA

I. Depóból

- a, jellegtelen őskori, de zömében későbronzkori töredékek
- b, jellegzetes darabok a későhalomsíros/korai urnasíros időszakra vallanak

II. Felszínről

- a, középső bronzkor elejéről, a kisapostagi kultúra 3. periódusából származó töredékek (tölcséres szájú bögre hordótestű fazekak), amelyek átmenetet képeznek a kialakuló dunántúli mészbetétes kerámia kultúrája irányába. Kora: i.e. 1700 - 1600 körül. Környékbeli hasonló korú és kultúrájú leletek és lelőhelyek: Balatonakali - sír; Várhegy, Veszprém - telep; Veszprém, Tüzér u. - telep
(Irodalom: Torma I.: A balatonakali bronzkori sír - VMMK 13/1978/ 15-26; R. Csányi Marietta: Középső bronzkori telep a veszprémi Várhegyen - VMMK 13/1978 /29-50.)
- b, Későbronzkori későhalomsíros/korai urnasíros kultúra anyaga. Kora: i.e. 11. század körül, RBD-HA.
- c, Későközépkori kerámia a XV. századból

III. "Régész járat"

A kerámia leletek egésze a későbronzkori későhalomsíros korai urnasíros kerámia népének hagyatéka. Kérdéses, hogy az állatcsontok és főként az emberi csontok ebből az időszakból származnak-e ?

IV. Alsó szint

Az edény töredékek ugyancsak a későbronzkorra, a fenti kultúrák idejére keltezhetők. A gyűjtött csontokra ugyanaz vonatkozik, mint a régész járatnál leírtak.

A HELY JELENTŐSÉGE , NYITVAHAGYOTT KÉRDÉSEK

Jelenlegi ismereteim szerint a Bakony hg. Veszprém megyére eső területén három barlangból ismerünk későbronzkori leleteket. Ezek közül egy esetben (Tés, Alba-Regia barlang) bizonyos, hogy a régészeti leletek a víznyelőkön át kerültek a barlang belső részeibe. A másik két esetben csak a régészeti leleteket konstatálta a régészeti kutatás, de barlangba kerülésük oka és módja tisztázatlan.

A jövőben mindenesetre geológus intenzívebb bevonása szükséges, hogy eldönthetővé váljék, a kőtörmelék és a régészeti tárgyak milyen módon kerültek a barlangba? Ezen kérdés megválaszolásában segíthet az antropológiai és történeti állattani vizsgálat, valamint talajminták (ilyet személyesen is vettem fel, de a későbbiekben nagyobb mintavételekre lenne szükség, amit a barlangászok is elvégezhetnek) vizsgálata.

Én mindenesetre kizártnak tartom - főként a kerámia és csontleletek mennyisége és fragmentáltsága (igen nagy méretű leletek is vannak), valamint a barlang bejáratának helyzete miatt, hogy a feltöltés és a leletek az erózióval kerültek volna a barlangba. Valamilyen későbronzkori tudatos betöltésre gondolok. Elképzelhetőnek tartom, hogy az alsó szint cseppköves termében, vagy más teremben kultuszhely, vagy kultikus tevékenység folytatására alkalmas hely lehetett. (A barlang klímája jó : temperáltság, szárazság.) Ezt azonban csak régészeti kutatással lehetne és kell tisztázni.

Ezen kérdések megválaszolása közben derülhet fény a későbronzkort megelőző és követő időszakok emlékeinek magyarázatára is. Mindenesetre értékes és figyelemreméltó, hogy a kispostagi kultúra 3. időszakának leletei itt is előkerültek, hiszen ezideig nem nagy számú az ebbe az időszakba

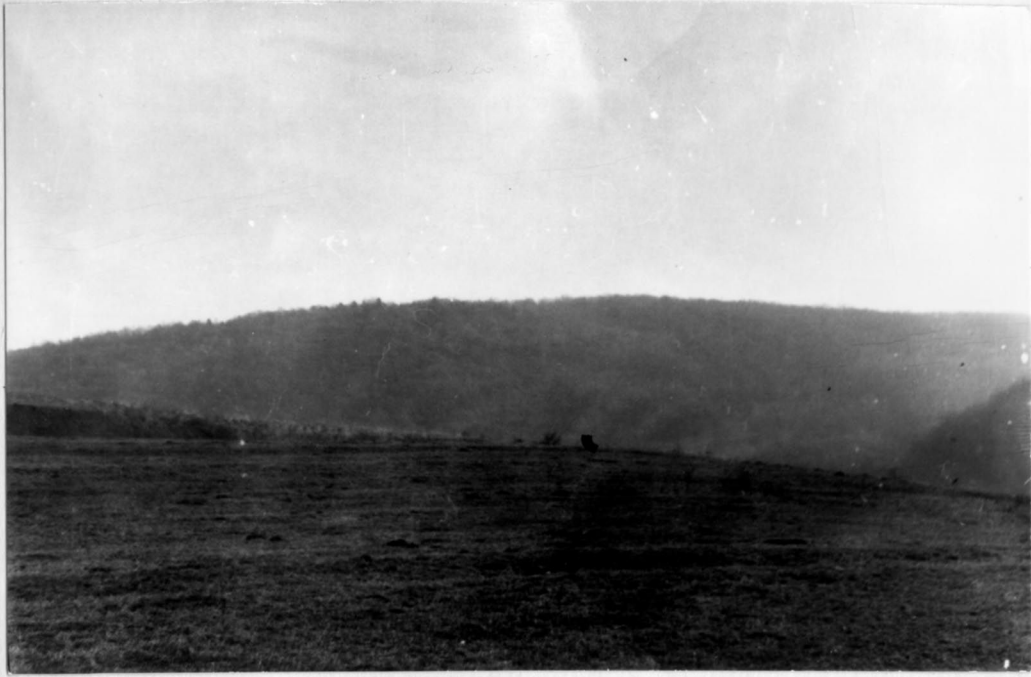
sorolható lelőhelyünk.

A barlang további tisztítását régészeti szempontból is igen fontosnak tartom és a nagyon mostoha feltárási körülményeken (felszerelés) nagyobb támogatási összeggel változtatni kellene.

Pápa, 1989. december 20.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized, cursive script that appears to read 'Ilon Gábor'.

Ilon Gábor
régész, múzeumigazgató

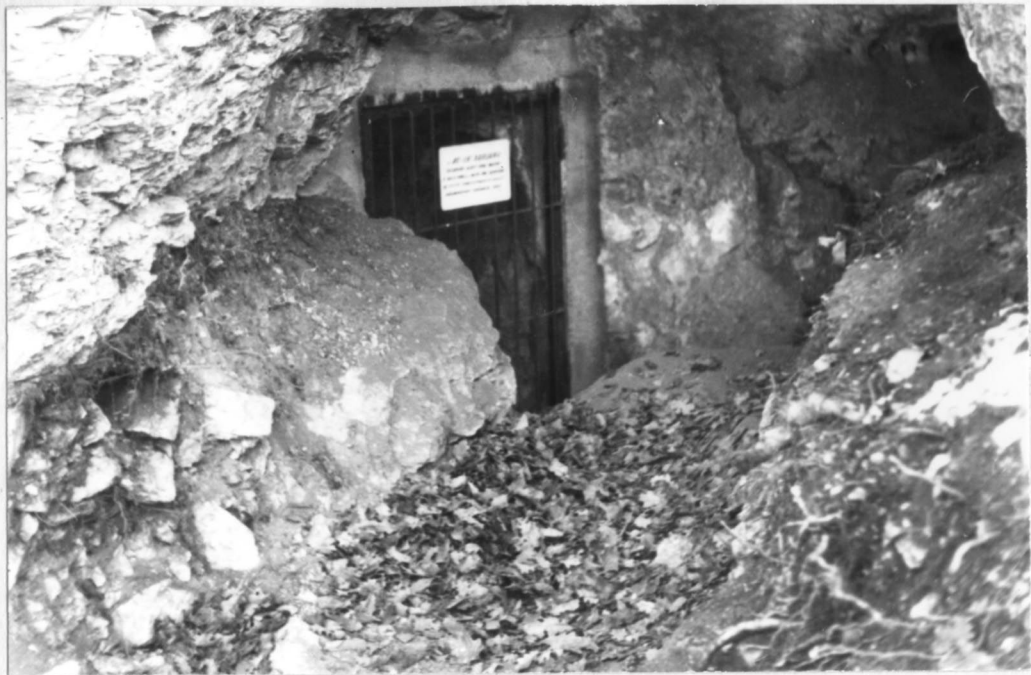
1

Szentgál - Mecsekhegy
távlata a falu felől
1989.dec.02.

Szentgál - Mecsekhegy
Kő-lik barlang
bejáratí terasza

2

3

Szentgál - Mecsekhegy
Kő-lik barlang
bejárata

4

Barlang bejárati teraszán
balról:

Dolmányos K. (Pápa)
Szalai J. (Veszprém)
Ilon Gábor régész (Pápa)

RÉGÉSZ JÁRAT
részlete
1989.dec.01-én

5

RÉGÉSZ JÁRAT
részlete
1989.dec.02-én

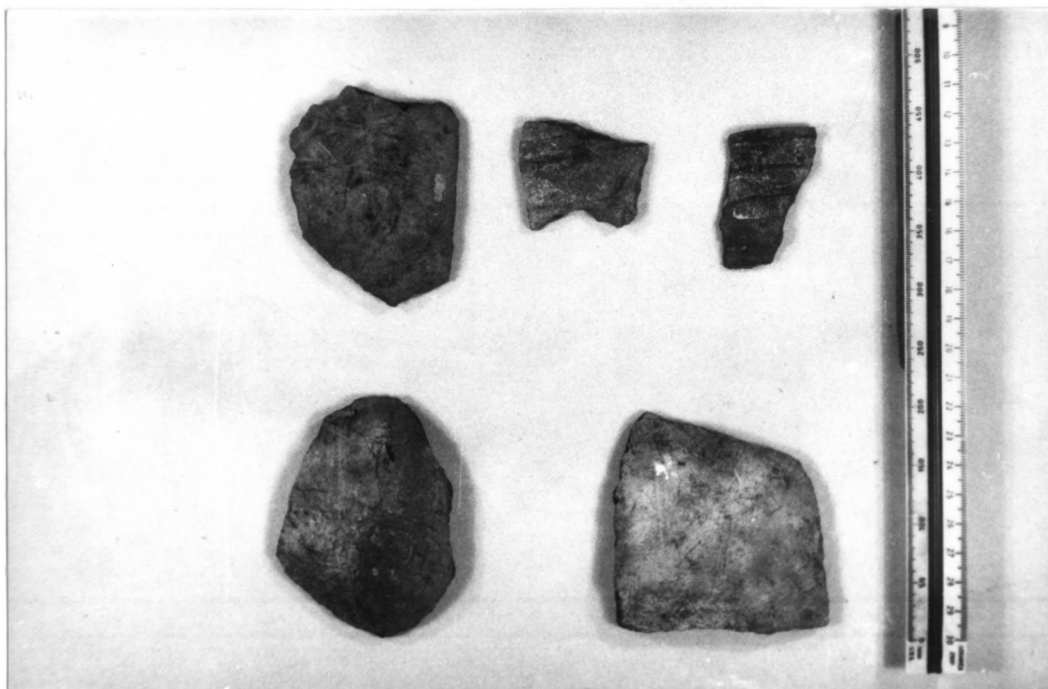
6

"RÉGÉSZ JÁRAT"
dél felé nyíló járat
részlete

7

FELSZÍNI LELETEK

kisapostagi kultúra
3. = DMK korai fázis

8

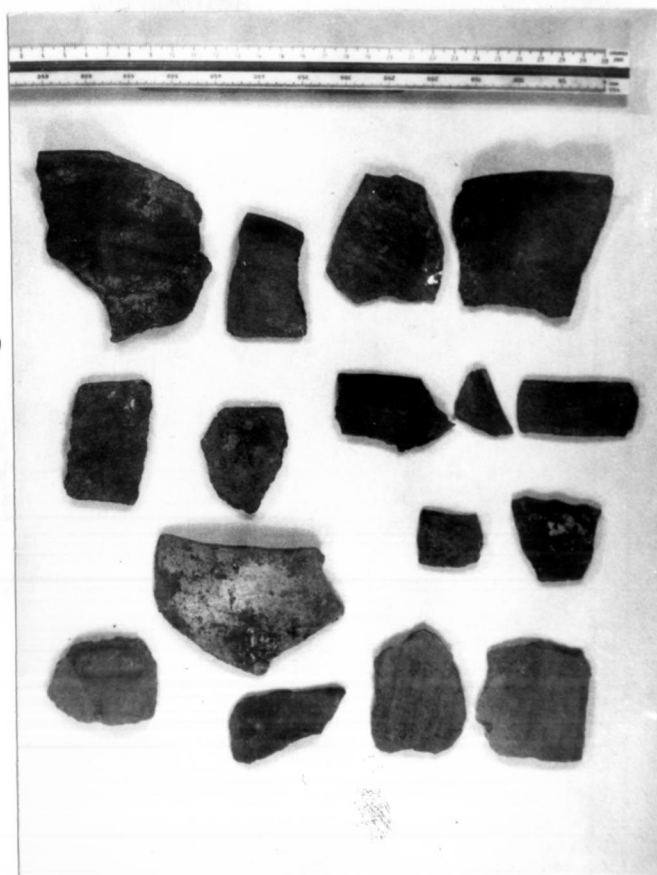
"RÉGÉSZ JÁRAT" LELETEI
Rücskös hasú urna töredékei
restaurálás előtt

9

"RÉGÉSZ JÁRAT" LELETEI
Behúzottperemű tálak (1 - 4)
bögrék (5 - 7)
sikozott és turbántekercses-
peremű tálak (8 - 12)
bütyökfüles oldaltöredék (13)
kannelúrázott töredékek (14 - 16)

10

ALSÓ SZINT LELETEI
Behúzottperemű tálak
(turbán- és sikozottperemű)
töredékei

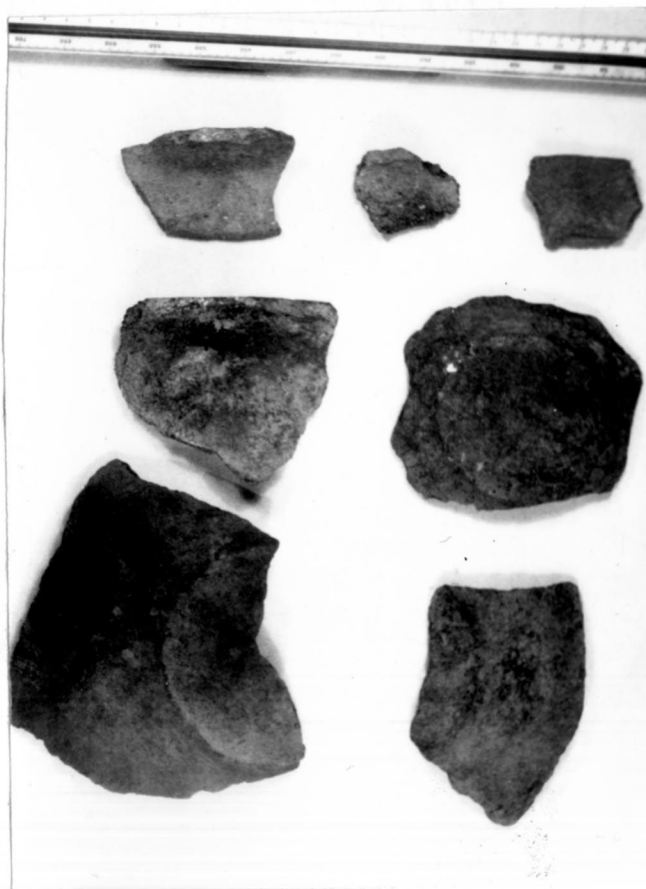
Bögre peremtöredéke

II

"RÉGÉSZ JÁRAT" LELETEI
Urnaperekek
(köztük benyomkodottperemű)
fenéktöredékek

12

A

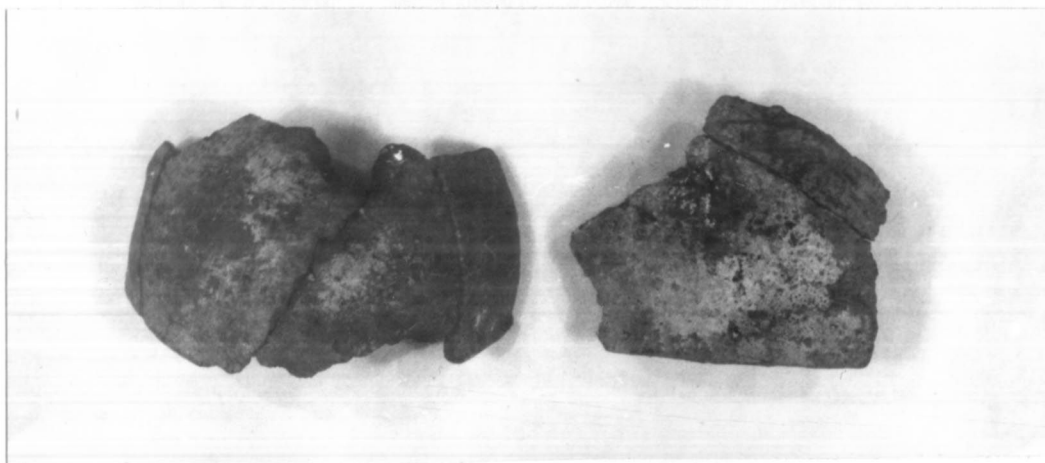

13

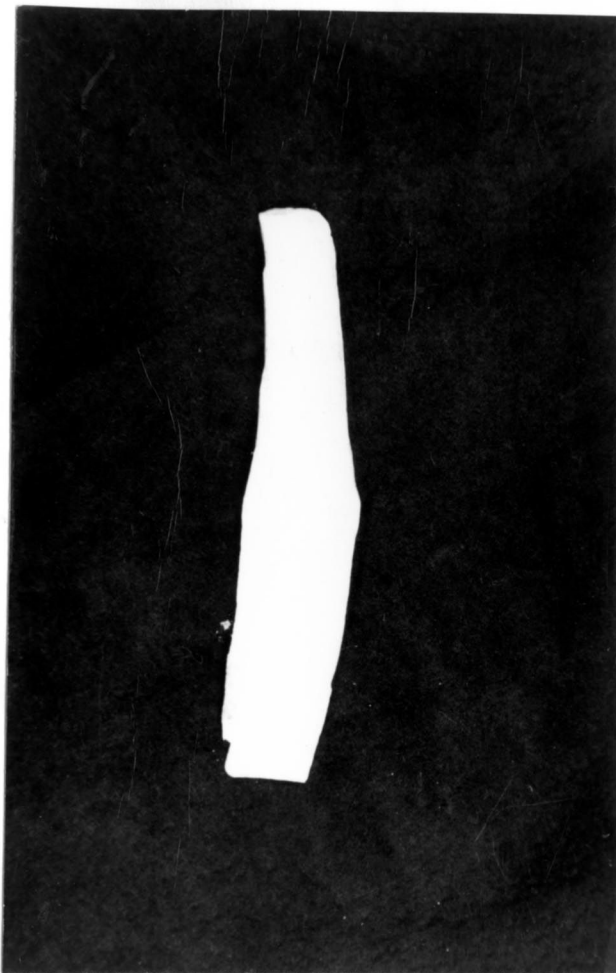
"RÉGÉSZ JÁRAT" LELETEI

A, Restaurálás közben

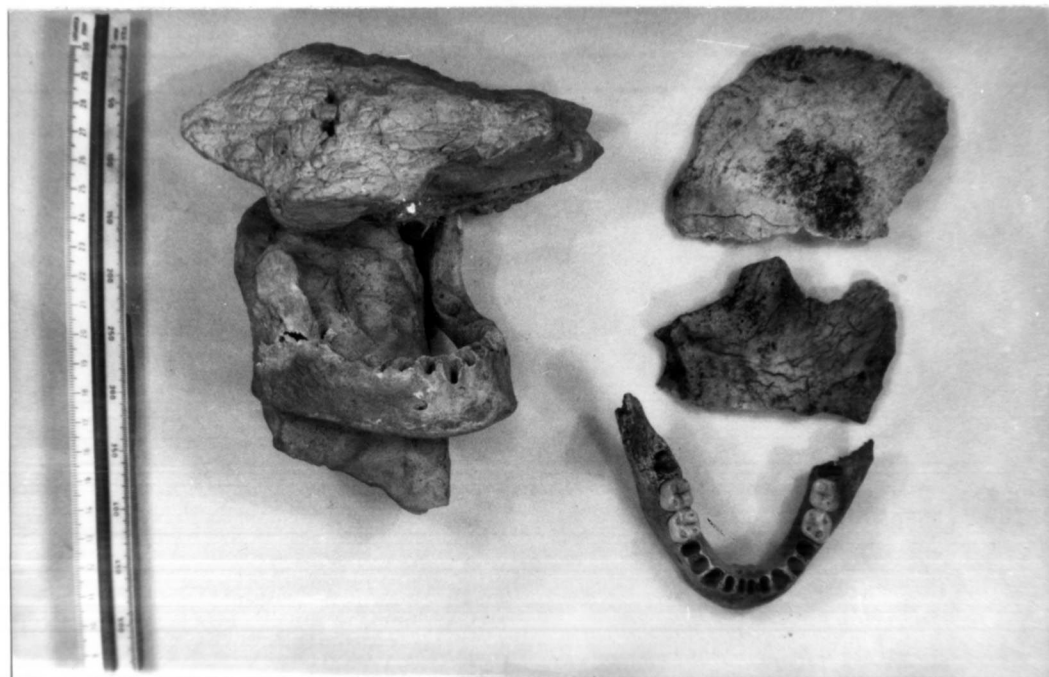
B, Nagyméretű, rücsközött hasú edény
és kisméretű bögrék peremtöredékei

B

CSONTOK A "RÉGÉSZ JÁRAT"-BÓL
1, Eszköz, gímszarvas szarvából
2, Két emberi állkapocs és koponyacsontok

V. Csoportélet

Beszámoló

Újságcikkek

Fotók

Csoportunk több területen is járt. Így a Alba Regia barlangkutató csoportnál sok túrában vettek részt tőlünk.

Két tagunk alapfokú barlangász-tanfolyamot, míg másik két tagunk barlang térképészeti tanfolyamot végzett és mind a négyen sikeresen vizsgáztak.

Csoportunk képviseltette magát a "Rockenbauer Pál" emléktúrán, az Írott kőhöz vezető túrán és még több teljesítmény túrán is.

Többen voltunk az Alpokban a Gross Glockner gleccserén és más alpesi helyeken. Néhányszor a Magas-Tátra volt mászási és túraközpontunk, itt is több tagunk túrázott.

A csoport életét az állandó szentgáli barlangi munka tette ki a sok feladat miatt. Sikeresen felállítottuk a kutatóházat is, amelynek szerepe a mostani állapotokhoz képest meghatározó lesz.

Publikációink az egész barlangról szóló újságcikkekben és a Veszprémi Városi Televízió műsorához a lelkes televíziós stáb közreműködésével a barlangról készített video-anyagban testesültek meg.

Az újságcikkek, amelyeket jelentésünkbe is beillesztettünk eredeti formájukban, a szentgáli barlanggal, felfedezésével és kutatási tevékenységünkkel ismertette meg az olvasókat. Cikkeink a NAPLÓ 1989.02.25-i, 1989.03.03-i valamint a REGE 1989.10.11-i számaiban jelentek meg.

Ezen kívül szerettünk volna másoknak is kedvet csinálni a szervezett barlang-kutatáshoz a cikkekkel. Ezért is vettük örömmel a Veszprémi Városi Televízió stábjának megkeresését, miszerint egy a barlangot és csoport munkáját bemutató video anyag elkészítését tervezték.

A TV operátőre csoportunk tagjainak segítségével lejött a barlangba és a rendkívül mostoha világítási körülmények ellenére sikeresen elkészítettünk kb 1 órányi anyagot, amely

A szentgáli cseppkőbarlangban

A Tanácsi Építők Természetbarát SE veszprémi szakosztálya 1988-ban a korábbi évekhez képest a gyalogos túrákon kívül a kerékpáros, továbbá a barlangász túráknál lényegesen jobb eredményeket ért el. Az egyesület Heliktit barlangkutató csoportja Szentgál közelében a Mecsek-hegyen a Kőlik-barlang feltárásán dolgozik már több mint három éve. A múlt év májusában a barlang feltárása közben egy nagy „terembe” jutottak be, ahol a terem magassága eléri a 15–20, a hosszúsága a 15, szélessége a 6–10 métert. A terem cseppkőves, vizes, élő barlang. A teremből észak-északkeleti irányban egy 25–30 méteres folyosó, tektonikus hasadék megy lefelé. A folyosó legalsó részéből egy újabb terembe lehet eljutni. Innen több irányba le és föl egyaránt járatok ágaznak el. Mivel a járatok veszélyesek, a barlangot egyelőre csak az Építők Természetbarát SE barlangkutató csoport tagjainak vezetésével, a Magyar Természetbarát Szövetség és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat igazolványával rendelkezők látogathatják.

Érdeklődőknek a barlanggal kapcsolatos mindennemű tájékoztatást a Magyar Természetbarát Szövetség Veszprém Megyei Bizottságának titkára, Szilágyi László ad keddi napokon, 16–18 óra között Veszprémben, az MTVB ifjúsági és sportosztályán. (Telefon: 80-26-211). Ugyancsak lehet érdeklődni a barlangászcsoporthoz vezetőjénél, Hartig Miklós-nál, Veszprémben, a Pannon Nyomdánál, naponta a délelőtti órákban. (Telefon: 80-26-688). Az Építők Természetbarát SE a Hárskút feletti Augusztin-tanyán kulcsos házzal rendelkezik és Szentgál határában, a barlang közelében egy-két éven belül, ha az anyagi for-

rás meglesz, kutatóházat szeretne létesíteni, telepíteni.

A szakosztálynak idegen nyelveket is tudó, jól felkészült túravezetői vannak. A huszonnégy vizsgázott vezető közül kettő arany-, hat ezüst-, tizenhárom bronz- és három ifjúsági jelvényes. Közülük négyen kerékpáros túravezetők is. Az egyesület a hétvégéken rendszeres túrákat szervez. Igazoltagjaik harminc százaléka valamilyen minősítéssel rendelkezik.

Képünk a barlang egy kis részletét mutatja be, több száz éves cseppkőképződménnyel.

NAPLÓ – 1989. február 25., szombat – 15

Mikor hívják az „ösdögészt”?

Barlangvallatók

Csodálatos érzés a föld gyomrában tölteni több napot, ott aludni, enni, dolgozni, szóval élni. E mondat olvastán senki ne itéljen elhamarkodottan, különösen akkor, ha még soha nem volt szerencséje körbepillantani a bolygónk föld alatti, misztikus világában.

1.

Hartig Miklós és négy testvére a világutazó édesapjuktól talán az egyik legnemesebb ajándékot kapta: kicsiny gyermekkorukban a sport minden ágával megismertette őket. Így aztán gyakran jártak el kirándulni a hegyekbe, hogy úttalan utakon ki-ki felfedezze magának a természet rejtve őrzött ezernyi csodáját. Nem csoda, hogy még hétéves sem volt, már fent járt a Magas-Tátrában, amely ma már „házihegynek” számít neki –

legalább hatvanszor megmászta társaival.

Őt azonban nem csupán a magasság, a mélység legalább annyira vonzotta, hiszen, mint solymári fiú, társaival együtt nemegyszer indult kalandos útra, hogy felfedezzék maguknak az Ördög-lyuk barlangot. Ők megúszták ezeket a túrákat baleset nélkül, ám – s milyen az élet –, később, már mint felnőtt, képzett barlangász, ő szorgalmazta, hogy ajtóval zárják le a barlang bejáratait, ugyanis megszorodtak a súlyos gyermekbaleset-

tek. Nemegyszer éjszaka riasztották őt és társait, amikor a rendőrség eltűnt fiatalok után nyomozott.

Igen, a solymári barlang volt a második otthona a vékonydongájú, egykori gimnazistának. Érettségi után az FTC barlangkutató szakosztályába jelentkezett, hogy legalíssá tegye hobbiját. Az elmúlt tizenöt évben ennek a föld alatti világnak kétharmadrészét felmérték, ma már négy kilométer hosszan lehet barangolni, 180 méter mélyen, az Ördög-lyuk barlangban.

A 41 éves férfi, a Pannon Nyomda könyvtőinek gyakorlati oktatója, hét évvel ez előtt „nősülés ürügyén” került megyénkbe. Természetjáró szenvedélye kivitte közeli he-

gyeinkbe. Szentgál fölött járták az ösvényeket, amikor a térképen ráböktek a Kőlik-barlangra. Nézzük meg közelebbről, mondták, s a szűk nyíláson kúszva bementek a sötétségbe... Négy-öt méter magas terem fogadta a hivatlan látogatókat. Ez volt a „csapda”: rövid időn belül kutatási engedélyt kértek, aztán már minden hétvégén – a mai napig is, télen-nyáron – kint voltak. Három év el-

teltével, igen kemény munkával, feltártak két termet, majd a kürtő áttörésével ezeket összekötötték. Negyvenöt méter mélyen a föld belsejében ma már 200 métert lehet sétálni, s persze gyönyörködni a termék, folyosók formájában, a több színben pompázó cseppkővekben.

2.

Gondolom, sokan felteszik a kérdést: csak azért szállnak le a mélybe hétről hétre, hogy dolgozzanak, s gyönyörködjenek? Lehetne a válasz, csak ezért... Am ennél többről van szó! Kellest a hasznossal úgy köti össze a Heliktit nevű csoport (mindössze 15-en vannak, a jó néhány segítőről nem beszélve), hogy a szó szoros értelmében méterről méterre feltérképezik a barlangot. Munkájukat évente bírálják el a Cholnoky Jenőről elnevezett országos pályázaton. Ők valójában vallják a mélységet: hévizek vájták-e a barlangokat, vagy törésvonalak mellett keletkeztek? Mi-

ilyen irányban folyik és mennyi karsztvizet rejtnek a labirintusok? Alkalmas-e a barlang gyógyászati célra, nevezetesen asztmatikus betegségek gyógyítására?

Felfedező útjuk során, ha múltbéli tárgyi emlékekre, né tán állat, vagy ember földi maradványára bukkannak, hívják a szakembert, a régészt, az antropológust – ahogy ők nevezik tréfásan, az „ösdögész” –, hogy közösen hozzájáruljanak egy letűnt kor közelebbi megismeréséhez.

3.

Tavaly a helyi általános iskolások is sokat segítettek nekik, amikor lezárták a szentgáli barlang bejáratát, nehogy a kíváncsiság baleset érje. A rácsos ajtó bárki előtt felnyílik, aki vállalja a barlangásztanfolyam elvégzését. Utánpótlásra szüksége van a csoportnak, mert bizony sok-sok farsztó hévége telik el, mire kezük nyomán feltárul a föld gyomra...

Mátételki András

Az utánpótlás terepszemléje

Útban a barlang felé

Külföldi kirándulásaink

Ferenc József magasság

Szüzugrás Heiligenblutnál

Jó utat a gleccserre

A Grossglockner és a gleccser

Évzáró karácsonyi bucsuest a barlangban

Diafilm vetítéssel illusztrált előadást tartottunk a VIDEOTON veszprémi üzemegységének klubjában és a Balatonalmádi könyvtárban. A bemutatók jótékony hatásaként 3 új tag jelentkezett csoportunkhoz.

Négy alkalommal kérték főleg iskolai természetjáró szakörök, hogy mutassuk be a barlangot. Természetesen minden alkalommal megszerveztük a lemenetelüket.

Az ajkai barlangászok is meglátogattak bennünket az idén egy-két alkalommal. Köszönjük a segítségüket.

Köszönettel tartozom csoportunk minden tagjának az aktív és lelkes munkáért. Külön kiemelem és köszönöm egyik sporttársunk - Nagy László - részvételét. Aki 75. évén túl van, de rendszeresen kijár a barlanghoz, s ugyanúgy végzi a nehéz fizikai munkát is, mint fiatalabb társai.

Veszprém, 1990. január 15.

Hartig Miklós
HELIKTIIT
barlangkutató csoport
vezetője